

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: 6 (ΕΞΙ)**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΕΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.α.

1. α
2. β
3. β

A1.β.

Η αντωνυμία **παρ' ἧν** αναφέρεται στη λέξη «**ὁδόν**»

Η αντωνυμία **ὑπέρ ὧν** αναφέρεται στη λέξη «**παραφράγματα**»

B1.

Το συγκεκριμένο απόσπασμα από την «**Πολιτεία**» του Πλάτωνα εισάγει το θέμα της παιδείας ως στροφή της ψυχής προς το φως, δηλαδή προς την ιδέα του αγαθού, και συγκεκριμένα την επίδραση την οποία ασκεί η παιδεία στη φύση του ανθρώπου και την υποχρέωση που έχουν οι ορθά πεπαιδευμένοι (οι φιλόσοφοι) να φωτίζουν με την παιδεία και τους άλλους ανθρώπους.

Ο βασικός εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο Πλάτωνας παρουσιάζει το θέμα του μύθου είναι η αλληγορία («**ἀπεικασόν**»). Το συγκεκριμένο εκφραστικό μέσο ενισχύεται με την παρότρυνση του Σωκράτη προς τον Γλαύκωνα να φανταστεί την ουτοπία του σπηλαίου («**Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους**», «**ἰδὲ τειχίον παρῶκοδομημένον**», «**Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκευὴ τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα**»). Πράγματι, το ρήμα **ἀπεικάζω** σημαίνει απομιμούμαι, απεικονίζω, παρουσιάζω μέσα από μια παραβολή/σύγκριση. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος στην αρχή της αφήγησης, που είναι γνωστή ως ο «(πλατωνικός) μύθος του σπηλαίου», σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού. Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία. Αυτό ενισχύεται με τη χρήση του παραδείγματος που παραλληλίζει την κατάσταση της πολιτικής κοινωνίας με μία σκοτεινή σπηλιά («**οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει**»). Η αλληγορία, επομένως, είναι ένας εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας άλλα λέει και άλλα εννοεί. Πρόκειται, συνεπώς, για συνεχή μεταφορά ή παρομοίωση. Ο Πλάτωνας τη χρησιμοποιεί για να κάνει πιο κατανοητές δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες και για να κερδίσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Επίσης, ο εκφραστικός αυτός τρόπος είναι χρήσιμος, όταν θέλει να θεμελιώσει απόψεις που δεν

μπορούν να στηριχτούν με τη διαλεκτική ή για να ενισχύσει τη διαλεκτική. Η αξία της είναι διδακτική και όχι αποδεικτική. Επιπλέον, η αλληγορία είναι ένας αναλογικός συλλογισμός τον οποίο ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί για να δείξει πώς βλέπει τον κόσμο και όχι για να αιτιολογήσει την κατάσταση του κόσμου.

Ακολουθώντας, με αυτόν τον εκφραστικό τρόπο ο Πλάτωνας συνδέει την έλλειψη παιδείας και την κατάσταση των δεσμοτών με την εποχή του στην οποία επικρατεί η πνευματική αδράνεια, η άγνοια και η αμάθεια («*Άτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους. Ὅμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ*»). Οι άνθρωποι ζουν μέσα στο σκοτάδι, δέσμιοι των παθών τους, των προκαταλήψεων και των ψευδαισθήσεών τους («*τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε περὶ καὶ ἀπαιδευσίας*»). Με τις λέξεις παιδεία και ἀπαιδευσία ορίζεται μια πρώτη θεματική για τον μύθο του σπηλαίου: ο Πλάτων θα μιλήσει αλληγορικά περί παιδείας (και έλλειψη παιδείας). Στην Πολιτεία γενικότερα η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών (424a): γιατί η καλή εκπαίδευση και η ανατροφή, αν διατηρείται, γεννά καλές φύσεις, και πάλι οι χρηστές αυτές φύσεις, όταν λάβουν μια τέτοια ανατροφή, θα γίνουν ακόμη καλύτερες από τις προηγούμενες. Στον μύθο του σπηλαίου, ειδικότερα, η αναφορά στην παιδεία έχει και γνωσιολογικό περιεχόμενο: πώς μπορεί ο άνθρωπος να γνωρίσει την αλήθεια, και μάλιστα το αληθινά υπαρκτό;

Στην παραστατική εικόνα των αλυσοδομένων μέσα στην υπόγεια σπηλιά, παρουσιάζεται ο άνθρωπος της δόξας, της πλάνης, του περιορισμένου οπτικού πεδίου, της εξαναγκασμένης όρασης. Ο άνθρωπος, που εκλαμβάνει ως κάτι πραγματικό τη θέα της σκιάς των πραγμάτων, αγνοεί την αλήθεια και είναι ανίκανος για ουσιαστική βοήθεια προς το σύνολο. Αυτός ο άνθρωπος μόνο κακό μπορεί να προκαλέσει, αφού αδυνατεί να υπηρετήσει τόσο το ιδιωτικό όσο και το δημόσιο καλό. Η άγνοια των δεσμοτών οφείλεται στις αλυσίδες («*ἐν δεσμοῖς*») που τους ακινητοποιούν: είναι οι αισθήσεις που εμποδίζουν τους δεσμώτες να αντιληφθούν την πραγματικότητα και τους περιορίζουν στη γνωστική κατάσταση της εικασίας. Οι δεσμώτες αντιλαμβάνονται και εμπιστεύονται τις σκιές ως δεδομένα της αίσθησης, καθώς είναι εγκλωβισμένοι στον κόσμο της «Δόξας». Εφόσον βρίσκονται στο στάδιο του κατώτερου ορατού, αδυνατούν να αντιληφθούν μέσω της «Νόησης» τον «Νοητό» κόσμο και τις ιδέες που κυριαρχούν σε αυτόν. Η γνωστική τους κατάσταση μπορεί να αποδοθεί με τον όρο «αφελής εμπειρισμός».

Συμπερασματικά, μόνο αν ο άνθρωπος καταφέρει να ξεφύγει από το σκοτάδι της αμάθειας και της απαιδευσίας θα μπορέσει να αντιληφθεί την πραγματικότητα και να θεαθεί το αγαθό. Αρωγός σε αυτήν την προσπάθεια θα είναι ο φιλόσοφος-βασιλέας που θα οδηγήσει τους παιδευτούς στον νοητό κόσμο.

B2.

Το κείμενο αναφοράς είναι ένα απόσπασμα από την Πολιτεία του Πλάτωνα στο οποίο ο φιλόσοφος περιγράφει με μία αλληγορική εικόνα την άγνοια των ανθρώπων της εποχής. Ταυτόχρονα και το παράλληλο κείμενο που αποτελεί απόσπασμα από το έργο «1984» του Τζωρτζ Όργουελ αφηγείται μία δυστοπία στην οποία ένα απολυταρχικό Κόμμα παραποιεί την πραγματικότητα.

Ειδικότερα, στην πρώτη παράγραφο του παράλληλου κειμένου αναφέρεται ότι οι πολίτες ήταν αναγκασμένοι να πιστέψουν ως πραγματικό αυτό που τους προβαλλόταν («Στο τέλος, το Κόμμα θα ανακοίνωνε... να το πιστέψεις»). Η φιλοσοφία του κόμματος επέβαλλε την απόρριψη της εμπειρίας και της εξωτερικής πραγματικότητας ως έγκυρων πηγών της αλήθειας («Η φιλοσοφία του Κόμματος... της πραγματικότητας»). Οι πολίτες δηλαδή ζουν σε μια ψευδή πραγματικότητα και δε γνωρίζουν την αλήθεια. **Στο σημείο αυτό παρατηρείται ομοιότητα** με το πλατωνικό κείμενο της αλληγορίας του σπηλαίου, σύμφωνα με το οποίο οι δεσμώτες δε γνωρίζουν την αλήθεια, αλλά είναι εγκλωβισμένοι σε μια ψευδή πραγματικότητα, που παρομοιάζεται με υπόγεια σπηλιά («*Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει*»).

Η λέξη «αληθές» δεν παραπέμπει στην ορθότητα μιας απόφασης, όπως την χρησιμοποιούμε εμείς σήμερα και λέμε π.χ. «αυτό που αναφέρεις είναι αληθές/αληθινό»· αλλά έχει έντονη φιλοσοφική χροιά, και μάλιστα οντολογική: αναφέρεται στο αληθινά υπαρκτό. Το αληθές δεν λανθάνει, έρχεται στο φως, όντως υπάρχει. Για τους δεσμώτες, όμως, του σπηλαίου, που αντλούν τη γνώση με τις περιορισμένες αισθήσεις τους, αληθινά υπαρκτό είναι οι σκιές. Οι δεσμώτες ζουν μέσα σε μια ψευδαίσθηση. Εφόσον και εμείς –διδάσκει ο Πλάτων– έχουμε συνηθίσει και αντιλαμβανόμαστε και ζούμε την καθημερινή μας πραγματικότητα με βάση την επισφαλή γνωσιολογικά εικόνα που μας δίνουν οι αισθήσεις, και δεν είμαστε πρόθυμοι να αμφισβητήσουμε τους περιορισμούς τους, ζούμε επίσης εγκλωβισμένοι σε έναν κόσμο απατηλό.

Στη δεύτερη παράγραφο του παράλληλου κειμένου αναφέρεται ότι ρητή διαταγή του Κόμματος ήταν να απορρίπτονται οι πολίτες ό,τι συνελάμβαναν με την ακοή και την όρασή τους («*Το κόμμα σου έλεγε να απορρίπτεις... των ματιών σου*»). Συνεπώς, οι πολίτες δεν έπρεπε να στηρίζονται στα δεδομένα των αισθήσεών τους. **Αντίθετα**, στην πλατωνική αλληγορία του σπηλαίου, ο Σωκράτης αναφέρει ότι οι δεσμώτες βλέπουν στον τοίχο εμπρός τους τις σκιές που προκαλούν τα αντικείμενα τα οποία βρίσκονται πίσω από το τείχος («*τοὺς γὰρ τοιούτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶει ἄν τι ἑωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιᾶς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπούσας*»). Οι δεσμώτες θεωρούν ότι είναι πραγματικά αυτά που βλέπουν μπροστά τους («*Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἷοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἠγῆ ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἅπερ ὀρῶεν*»), καθώς στηρίζονται αποκλειστικά στα δεδομένα των αισθήσεών τους. Στον βαθμό, επομένως, που οι πολίτες στο παράλληλο κείμενο πρέπει να απορρίπτονται τα δεδομένα των αισθήσεών τους, ενώ οι δεσμώτες στηρίζονται αποκλειστικά σε αυτά, **τα δύο κείμενα διαφοροποιούνται**.

Όπως προκύπτει από τη συγκριτική συνεξέταση των δύο κειμένων, τόσο οι πολίτες στο απόσπασμα του «1984» όσο και οι δεσμώτες της πλατωνικής «Πολιτείας» ζουν εγκλωβισμένοι στο ψεύδος, χωρίς να μπορούν να αντιληφθούν την πραγματικότητα. Από την άλλη, οι δεσμώτες στηρίζονται αποκλειστικά στα δεδομένα των αισθήσεών τους, τα οποία οι πολίτες του μυθιστορήματος του Τζ. Οργουελ είναι υποχρεωμένοι να απορρίπτονται ως πηγή αντίληψης της αλήθειας.

Επιπλέον ομοιότητα:

Εγκλωβισμός των δεσμωτών στο κείμενο αναφοράς και των πολιτών στο παράλληλο κείμενο.

Επιπλέον διαφορές:

Οι δεσμώτες του Πλάτωνα είναι παθητικοί και συμβιβασμένοι, ενώ ο Γουΐνστον επιχειρεί να ελευθερωθεί.

Ο Γουΐνστον συνειδητοποιεί την πραγματικότητα, ενώ οι δεσμώτες του Πλάτωνα όχι.

B3.

1. οισοφάγο
2. φόρος
3. φορέματα
4. φέρσιμό
5. φερέφωνό

B4.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. [Ισχυρίζεται ο Πρόδικος] και ότι φάνηκε σε αυτόν ότι τον πλησίαζαν δύο μεγάλες (: επιβλητικές) γυναίκες, η μία ευπρεπής (: όμορφη) και ως προς το να (την) δει (: στην όψη) κι ευγενής (: αξιοπρεπής) από τη φύση της, στολισμένη ως προς το σώμα με καθαρότητα, ως προς τα μάτια με αιδώ (: σεμνότητα), ως προς τη στάση του σώματος με σωφροσύνη, με λευκό ένδυμα, ενώ η άλλη καλοθρεμμένη, ώστε να έχει χυμώδη σωματότυπο και μαλθακότητα, καλλωπισμένη ως προς το χρώμα (του δέρματος), ώστε να δίνει την εντύπωση ότι είναι λευκότερη και πιο ροδαλή από ό,τι είναι, στη στάση του σώματος, ώστε να φαίνεται ότι είναι πιο στητή από ό,τι ήταν το φυσικό (της), τα μάτια της είχε ορθάνοιχτα, φόρεμα (φορούσε) μέσω του οποίου η νεανική ομορφιά θα έλαμπε πολύ περισσότερο· **(ισχυρίζεται επίσης ο Πρόδικος ότι του φάνηκε) ότι παρατηρούσε με προσοχή συχνά τον εαυτό της, και εξέταζε και αν κάποιος άλλος την βλέπει, πολλές φορές μάλιστα και στη σκιά της έριχνε βλέμματα. Όταν έφτασαν πιο κοντά στον Ηρακλή, αυτή που πιο πριν (: πρώτη) αναφέρθηκε (ισχυρίζεται ο Πρόδικος) ότι προχωρούσε με τον ίδιο τρόπο (: ρυθμό), ενώ η άλλη, επειδή ήθελε να προφτάσει, ότι έτρεξε προς τον Ηρακλή και είπε· Βλέπω εσένα, Ηρακλή, να βρίσκεσαι σε αμηχανία ποιον δρόμο να ακολουθήσεις στη ζωή (σου). Αν, λοιπόν, αφού κάνεις φίλη εμένα (με ακολουθήσεις), εγώ θα σε οδηγήσω και στον πιο ευχάριστο και στον πιο εύκολο**

δρόμο και δε θα αφήσεις αδοκίμαστο τίποτα από τα ευχάριστα (: καμιά από τις απολαύσεις), αλλά θα ζήσεις τη ζωή σου χωρίς εμπειρία των δυσκολιών.

Γ2. Στο απόσπασμα του Ξενοφώντα ο Πρόδικος περιγράφει την Αρετή και την Κακία αποδίδοντας διαφορετικά χαρακτηριστικά στην καθεμιά, αν και οι δύο γυναίκες είχαν επιβλητική εμφάνιση («καὶ φανῆναι αὐτῶ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας»). Η μία από τις δύο, και συγκεκριμένα η Αρετή, ήταν όμορφη/ ευπρεπής στην όψη («τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν»), εκ φύσεως ευγενής, όπως ταιριάζει σε έναν ελεύθερο άνθρωπο («καὶ ἐλευθέριον φύσει»), με καθαρό/ αγνό σώμα («κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι»), σεμνότητα στο βλέμμα («τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ»), ταπεινή στάση σώματος («τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη») και με ένα λευκό ένδυμα («ἐσθῆτι δὲ λευκῆ»). Αντίθετα, η άλλη γυναίκα, δηλαδή η Κακία, ήταν καλοθρεμμένη, με χυμώδη σωματότυπο και μαλθακότητα («τὴν δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότητα»). Επιπλέον, ήταν καλλωπισμένη, ώστε η επιδερμίδα της φαινόταν πιο λευκή και ροδαλή από αυτό που ήταν στην πραγματικότητα («κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι»). Η στάση του σώματός της ήταν πιο καμαρωτή από ό,τι ήταν το φυσικό της («τὸ δὲ σχῆμα ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι»), τα μάτια της ήταν διάπλατα/ επίμονα ανοιχτά («τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα»), ενώ το διάφανο φόρεμά της αναδείκνυε πάρα πολύ τη νεανική της ομορφιά («ἐσθῆτα δὲ ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμποι»).

Γ3.α.

γυναῖκας: γυναικός

φύσει: φύσεως

τὸ σῶμα: τοῦ σώματος

καθαρότητι: καθαρότητος

Γ3.β.

φανῆναι: φάνηθι

μεγάλας: μειζόνων

ἰδεῖν: ὀψομένη

ἐπισκοπεῖν: ἐπεσκόπει

ἄζω: ἀγάγωμεν

οὐδενός: οὐδεμιᾶ

Γ4.α.

ἰδεῖν: απαρέμφατο της αναφοράς στο επίθετο «εὐπρεπῆ»

τῆς φύσεως: ετερόπρωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική συγκριτική στο «ὀρθοτέραν» (και β' ὀρος σύγκρισης)

τῶ Ἡρακλεῖ: αντικείμενο στο απαρέμφατο «προσδραμεῖν»

ἀποροῦντα: κατηγορηματική μετοχή που εξαρτάται από το ρήμα αισθήσεως «Ὄρω» και αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος «σε»

φίλην: κατηγορούμενο στο αντικείμενο «ἐμέ» μέσω της μετοχής «ποιησάμενος»

τῶν χαλεπῶν: ετερόπρωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο «ἄπειρος»

Γ4.β.

εἶ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση, μονομελής. Εισάγεται με το ερωτηματικό μόριο «εἶ», γιατί είναι ολικής άγνοιας. Εκφέρεται με Οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό. Λειτουργεί ως αντικείμενο στο απαρέμφατο «ἐπισκοπεῖν» από το οποίο και εξαρτάται.

Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων Οιδανικό